

Událost, subjekt, akce I

Ladislav Hejránek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 2. 2. 1981

◆ private seminar, Czech, origin: 2. 2. 1981

Událost, subjekt, akce I [1981]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1981-02-02 Událost, subjekt, akce I (1) [údajně již digitalizováno]_s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Tak my jsme zatím došli k tomu, že máme důvody, proč se domnívat, že skutečné je v pravdě to, co se děje. Že tedy nebudeme tu pravou skutečnost, tu skutečnost v pravdě, hledat tam, kde je stálost, kde je neměnnost, ale tam, kde se něco děje. To neznamena, že odmítáme nebo zavrhuje, popíráme trvalost, ale jsme přesvědčení, že trvalost je postavena na tom dění. A je potřeba ukázat vždycky jakým způsobem.

Ted' naznačili jsme si, nechci říkat, že jsme si prokázali, naznačili jsme si, že má smysl se domnívat, že základem, respektive ve vzpomínce na starořeckou *filosofii* počátkem, *arché* veškerého dění, je dění primordiální, dění na té první úrovni. Tedy dění primordiálních událostí. A ty primordiální události představují nejmenší částčky nebo kvanta událostního dění. Že tedy dění není jeden veliký kontinuální proces, ale že je založeno pluralitně jako jednotlivé nejmenší události, jako událostná kvanta.

Pak jsme si při prvním přiblížení struktury události ukazovali o tom, že o události můžeme říct, že má počátek, průběh, konec. A že pokud na tu událost nic nenavazuje, tak po odplynutí, po proběhnutí události nic nezůstává. To znamená, že ta událost nikdy neproběhla. S tímhle musíme stále počítat. Poněvadž událost je kusem dění, které má počátek, průběh, konec, tak když je skončeno a žádná z dalších událostí na to nějak nenaváže, neuchopí to, neintegruje to do svého průběhu, není-li tedy taková prostřednost, taková pomoc zvenčí, tak ta událost, když proběhne, tak proběhla marně. Není žádný záznam o tom. A je to fakticky totéž, jako kdyby neproběhla.

Taková událost, na kterou nic nereaguje, není tedy součástí ani složkou světa, jak o něm běžně mluvíme. To jest, je-li svět – zatím zase nevíme, my jsme o tom už hovořili, v jakém smyslu můžeme o světě hovořit, a to z jiné strany, to jest, když jsme začali uvažovat o světě řeči, ale ted' na to jdeme z jiné strany, čili zase nebudeme předpokládat to, co jsme už probrali na téhle rovině a v tomto kontextu, a budeme si myslet svět, jak je běžně míněn, to jest jako úhrn nebo souhrn všeho soucího. Přičemž si pamatujeme, ale nebudeme ted' zdůrazňovat, že jsme to už problematizovali, protože takový souhrn je možný pouze tam, kde je někdo, kdo ten souhrn provádí. Nemůžeme považovat za svět sebevětší množství soucen, která nikdo nedal dohromady, nějaké skladiště soucen. To není ještě svět. Když se chápe svět jako úhrn, souhrn všeho, veškerenstvo, tak tam se všude předpokládá, že někdo to veškerenstvo garantuje, že je někdo, kdo to dává dohromady, kdo přinejmenším sčítá. Ted' tuhle námitku zatím necháváme stranou. Pokud mluvíme o světě jako úhrnu soucen, tak součástí tohoto světa nejsou události, na které nic nenavazuje. Musíme upřesnit jednu z tezí, kterou jsme řekli na začátku. Skutečným základem světa tedy nejsou události samy, nýbrž jejich aktualizované reakce na jiné události. Svět stojí nikoliv na událostech, nýbrž stojí na jejich vzájemných reakcích. Svět je *kontextura*, pletivo, spleť vztahů mezi událostmi. Ovšem rozumějme, takzvaných reálných vztahů, to jest nikoliv vztahů abstraktních. Vztahů, které se uskutečňují skrze reaktivitu událostí, přesněji řečeno skrze jejich reakce.

No a na tohle můžeme dnes navázat. Dnešním naším cílem je předběžně rekognoskovat terén, ke kterému se budeme hlouběji, intenzivněji přibližovat teprve v příštím večeru, kdy se chceme zabývat strukturou akce. Tedy dnes nám spíše půjde o jakési nikoliv definitorické, ale spíš sugestivní nebo sugerující zpřítomnění jistých pojmových vztahů a ustavení, nové ustavení pojmu subjekt, o kterém jsme také už hovořili na této rovině, v tomto kontextu. O té reakci, reaktivitě už jsme také hovořili. Dneska si připomeneme, že předpokladem schopnosti reagovat, *re-agovat*, je schopnost *agovat*, schopnost akce, schopnost uskutečnit akci. Reakce je jenom specifickým případem akce. A tak se musíme zeptat, jaký je vztah mezi událostí a akcí, nebo možná mezi událostí a její akcí, že akce je samozřejmě také událost. Každá akce je událost. A my se ted' budeme zabývat tím, jak je zajištěno, čím je dáno, že nějaká akce je akcí nějaké události. Že nějaká událost je akcí jiné události. A co je předpokladem toho a jaké jsou náležitosti.

Vztah mezi událostí a její akcí, to jest jinou událostí, která se stává její akcí, je nepochybně součástí nebo

ten vztah je dán tím, že akce je součástí, složkou oné události, jejíž je akcí.

Pro tuto chvíli musíme nechat stranou takovou tu speciální otázku, která by nás zavedla zpět k tomu, čím jsme se zabývali minule, totiž těmi modely události, jak asi vypadá ta vnitřní struktura a tak dále. My jsme si to uváděli minule nikoliv proto, abychom se tím důkladně zabývali, nýbrž abychom si přiblížili tu problematiku, jak asi by bylo potřeba se tím zabývat. Teď bychom se k tomu museli vrátit a teď to řešit. Takže to vynecháme.

Jak to je u *primordiální* události a jejích *eventuálních* akcí, to necháme stranou. Jsou v tom veliké problémy samozřejmě. Já můžu naznačit tady jenom jednu věc, když jsme si ukazovali na tom jednom obrázku, jak už jsme to měli rozděleno na vnitřní a vnější průběh události a teď, když ta událost začíná jako zcela vnitřní a postupně v různých svých složkách, protože ona se děje, není to bod, čili postupně nějak, i když víme, že už to není dělitelné, se uskutečňuje, přechází tu hranici zvňějšnění. Tak tam, kde začíná to zvňějšňování a tam, kde končí to zvňějšňování, to jest tam, kde začíná, ještě žádný vnějšek není, jenom ten začátek, a tam, kde už všechno je zvňějšněno a už jenom ten poslední kousíček toho vnitřního se zvňějšňuje, tak v tom rozmezí jsme si tam namalovali takové úzké *sinusoidky*, a říkali jsme si: tam někde může existovat jakási *oscilace* uvnitř. Je možné si to představit tak.

My jsme to potřebovali k tomu, abychom zajistili v tom modelu to, co považujeme za nezbytné pro událost, totiž aby ve svém průběhu stále *integrovala* všechny složky svého zvňějšnění. To znamená, z těch zvňějšnění tam musí být ještě nějaké vztahy zajištěny, reálné vztahy dovolující tu integritu události. Teď na tohle my můžeme navázat a představit si zhruba, že ta akce je jednou takovou amplitudou té *oscilace*, jedním tím výkyvem té *oscilace*, který ale vyběhne ven z toho hlavního rozmezí té události. To jest jako kdybychom si tam na tu událost, tam jsme měli takový plž, tak kdybychom tam udělali nějaký roh nebo nějaký výběžek zkrátka. Samozřejmě ta událost tím pádem sama se rozšířila. Ale ta speciální okolnost, že to není uvnitř té události samotné, nýbrž že ta událost se jakýmsi způsobem někudy rozšířila směrem, který neodpovídá tomu hlavnímu směru dění události, tato okolnost nám dovoluje uvažovat o tom, že to je nějaký speciální výkon toho uskutečňování a my ho můžeme nazvat akcí.

Jak to je a tak dál, jak říkám, vedlo by nás to daleko, tím jsem to jenom trošičku připomněl. Daleko jasnější, zřetelnější to bude tam, kde můžeme tu událost považovat za již komplikovanou, komplexní integritu *subudálostí* a jedna z těch *subudálostí* může hrát roli té akce.

Tedy, necháme-li stranou ty *primordiální* události, tedy na všech ostatních úrovních lze akci považovat za *subudálost*, která je specifickým způsobem *integrována* onou událostí, jejíž je složkou a jejíž je akcí. *Subudálost* může být složkou *superudálosti* ještě také jiným způsobem, než že je její akcí. Ale je-li její akcí, tak vždycky je také složkou té události.

Každá *subudálost*, která je součástí, složkou nějaké *superudálosti*, je tou složkou díky integraci a ještě snad přesněji řečeno díky centrovanosti, to jest díky tomu, že má společný střed jak s tou *superudálostí*, tak se všemi *subudálostmi*, které náležejí ke složkám té *superudálosti*, ať už jsou to akce nebo ne. Ten střed, který není geometrický samozřejmě a který nelze identifikovat se středem žádné ze *subudálostí*, který je středem té *superudálosti*, a i když je středem *subudálostí*, tak je jejich středem *excentricky*. To jest není to tak, že by každá ta *subudálost* měla ten střed v sobě. Nýbrž ten střed má ve středu té *superudálosti*. Takže je vidět, jak jenom velice metaforicky můžeme používat toho pojmu střed, nebo termínu spíš, střed. Nebo můžeme si vzít jiný termín, třeba těžiště, že? Že těžiště každé té *subudálosti* je v jistém smyslu mimo tu *subudálost*, je v té *superudálosti*. A díky tomu, že ta jednotlivá těžiště těch *subudálostí* jsou takto uložena excentricky na společné místo, totiž do středu té *superudálosti*, díky tomu můžeme mluvit vůbec, že ty *subudálosti* jsou integrovány v *superudálost*.

Zatímco jak v tom případě, kdybychom mluvili o středu, tak v tom případě, kdybychom mluvili o těžišti, mluvíme v takovém duchu geometrickém – i když to těžiště, to už je fyzika, to není čistá geometrie, ale je to stále v tom duchu geometrickém. Ale my můžeme mluvit ještě o něčem jiném. Předběžně, máme ještě dlouhý čas, uplyne, než se dostaneme k té otázce, než ji budeme tematizovat ve svém uvažování. My můžeme mluvit, že smysl těch *subudálostí* je založen, garantován, integrován ve smyslu *superudálosti*. To

tam uvádím na okraj, protože ještě nevíme, co to je smysl, ale tušíme to, že máme tak jakési ponětí z běžného hovoru. A já to tady uvádím hlavně proto, abychom si neredukovali ten problém na čirogeometrický tím, že budeme mluvit o středu, těžišti a podobně.

Takže každá akce je událostí, která má svůj střed, své těžiště, svůj smysl mimo sebe. A to mimo sebe, když pamatujeme i na ten smysl, tak nebudeme chápat jako něco vnějšího. Že mimo sebe tady v tomto případě neznamená, že to je vně. Co to tedy může znamenat? Tady bych chtěl připomenout to, o čem jsme už uvažovali, že každá událost, a před časem jsme mluvili i o tom, že každé jsoucno, má svou vnitřně vnější stránku. Musíme pamatovat na to, že v jistém smyslu, když řekneme mimo, může být právě tak mimo v té vnější sféře jako v té vnitřní sféře. A když mluvíme o smyslu, že nějaká událost má svůj smysl mimo sebe, tak to nikdy není v té vnější sféře, ve sféře předmětnosti, nýbrž je to mimo ve sféře podmětnosti nebo subjektivnosti, ve sféře niternosti, nepředmětnosti a tak dál, jak bychom tomu mohli říkat.

To mimo tady znamená poukaz k něčemu, co je za hranicemi té události, té akce teda v tomto případě, ale události, která je akcí. To, co je za událostí, za jejími hranicemi, může být právě tak za hranicemi té vnější její stránky jako za hranicemi té niterné její stránky. To nám umožňuje si představit, že těžiště, střed superudálosti, že je umístěn, můžeme-li toho slova užít, lokalizován, že je to zase prostorový pojem, je uložen ne mimo ty subudálosti v tom smyslu, že by tady byly někdy a někde za jejich hranicí vnější by někde ten střed, to těžiště bylo uloženo, nýbrž že toto těžiště je uloženo hloub, než kam sahá ta niterná stránka těch subudálosti. To znamená, subudálosti jsou integrovány tím, že je jakýmsi způsobem prohloubena niterná stránka pod základy jejich největší niternosti. Jsou tedy integrovány zevnitř, a ne zvenčí.

Tahleta možnost modelovat takhle integraci, integrovanost nás například ve vztahu k určitým tematizacím toho problému, ke kterým docházelo už koncem minulého století a zejména začátkem tohoto století a dál tedy v našem století pod vlivem pokusů o myšlenkové uchopení organismu – tedy můžeme vymezit své pojetí oproti těmto pokusům velice zřetelným způsobem. Zatímco třeba takový holismus nebo vitalismus ještě předtím, to je snad nejlépe, vitalismus předpokládal, zcela správně vycházel z naprosto pravdivého předpokladu nebo z pravdivého vidění, že živý organismus, živá bytost, že nepředstavuje jen jakousi kumulaci fyzikálních, chemických procesů nebo dokonce i fyziologických procesů – fyziologie už sama o sobě teda neví, co tam všechno je do toho vloženo – ale že tam je jakýsi garant integrity organického těla. A vitalismus toho garanta hypostazoval a nazval jakousi životní silou, vis *vitalis* v pozadí byl předpoklad, že je tady cosi, jako kdysi mnohem později se ve fyzice u určitých jevů, kdy kauzální vysvětlení selhávalo a bylo pouze jenom statistické, kdy se uvažovalo, Maxwell začal uvažovat o tom d'áblíku, čertíku nebo démonku třídícím. Tedy tady byl nějaký malinký trpajzlík, který dává bacha, aby ty jednotlivé chemické, fyzikální a fyziologické procesy byly sehrány. Někdo, kdo to řídí, tu souhru. Poněvadž ty procesy samy o tom celku nic nevědí, ty probíhají, jak probíhají. A je potřeba tady najít garanta, kterej by to tak monarchicky ovládal a osvíceně řídil.

To je takovej krajní případ hypostaze jakési zvláštní instance, která je mimo ty instance nižší úrovně. Garantem organického životního procesu je speciální životní síla, která z těch nižších stavebních kamenů jakýmsi důmyslným řízením staví organické tělo.

Tak proti tomuhle v tom svém modelu se můžeme vymezit, že asi tak, jako je to obdoba mezi Aristotelovým a Platonovým pojetím, jsou obrovský schody. Jeden z nejdůležitějších rozdílů je ten, že pozdní Platon předpokládal onoho demiurga, který z toho proudu dění, který neměl žádnou formu, uplácá předměty toho světa podle věčných pravzorů. Měl tam pravzory, měl tam to blátíčko nebo ten proud bahenní a teď potřeboval toho demiurga, který by to uplácá, který by to sformoval, který by tomu dal nějakou podobu. Aristoteles toho demiurga zrušil, poněvadž ho mohl to udělat, protože ho strčil dovnitř samotného toho procesu.

Místo demiurga tam má energii, to jest je to to, co dělá dílo, *ergon*, uvnitř toho dění. A protože ta energie má ten božský pravzor platonický před sebou a míří k němu, a ten pravzor se u Aristotela jmenuje forma,

morfē, a dokonalá forma, to je cíl toho formování, který ta *energeia* je zároveň *entelecheia*, to, co tíhne k tomu cíli. Je to depersonalizováno, je to strčeno dovnitř toho dění samotného a demiurg se stává zbytečným.

Tak v jisté době v tomto pojetí se *vis vitalis* stává naprosto zbytečnou, protože ta niterná stránka dění sama tíhne k tomu, aby se prohlubovala. A prohlubuje se tím, že integruje ty subudálosti díky tomu, že nějak v hloubce je zachytává a sjednocuje, tak, že jim dává ještě větší hloubku, že ještě podkopává a nachází tam pro ně hlubší zakotvení.

Tenhleten moment, že nějaká událost je jakožto subudálost integrována v nějaké superudálosti a že je integrována takovým způsobem, že její průběh lze nahlížet jako akci té superudálosti, tenhleten vztah, ten speciální vztah má v sobě něco navíc proti běžné integraci subudálosti do superudálosti. A tím je třeba se také zabývat. Událost, která je schopná, která je jako subjekt, jakožto subjekt schopná integrovat nějakou subudálost tak, že zůstává jejím subjektem, integruje tuto událost jakožto akci. Je možné, aby superudálost integrovala nějakou subudálost, aniž by bylo možno říct, že superudálost je subjektem té subudálosti.

To je v tom případě třeba tady je potřeba jisté příklady uvést, když nás to trochu trošičku zmatenosti tam do toho přivede, protože každé případ je komplikovanější a je toho tam víc. V organickém těle jsou jednotlivé orgány. Orgány samy jsou jakousi integritou tkání. Tkáně jsou jakousi integritou buněk. A tak dál. Můžeme říct, že subjektem našich krvinek jsme my? naše tělo? Můžeme říci, že subjektem naší kostry jsme my? Naše tělo? Tak tomu není. My jsme celkem duše a tělo, masa a kostí, myšlení a krve. My jsme celkem, ale ne tak, že my bychom byli subjektem všech těchto složek.

Naproti tomu, když přijdeme k rybníku nebo k řece a tam najdeme loďku přivázanou a odvážeme ji a pustíme a ona plave a potom se dostane k jezu a tam se rozbije, tak to není součástí naší tělesně duševní integrity, protože je to jakési dění, které z velké části probíhá už bez jakéhokoli našeho přičinění. To znamená, to, že ta loďka odplavala od břehu, že plavala po proudu a tak dál a tam došla k jezu a tam se rozbila, to není už naše akce. To jsou následky naší akce.

Ale my jsme tu loďku odvážali. A to, že jsme tu loďku odvážali, to je naše akce. Subjektem toho odvážení loďky jsme my. To odvážení, tam jsme u toho byli. To není něco navnějšího. Tam naše tělo i náš duch byly přítomny. To jsme byli my, kteří to rozvazovali a kteří jsme eventuálně strčili do té loďky, aby trošku šla od břehu a tak dál. Tam jsme my byli přítomni. A přesto to má jiný charakter, než jak jsme přítomni ve svých kostech, ve svých svalech, ve svých myšlenkách a tak dále.

Tedy událost, to jest my, která je schopna jakožto subjekt, jako my, integrovat nějakou subudálost tak, že zůstává jejím subjektem, dělá z této subudálosti svou akci. A aby to bylo možné, tak tato superudálost musí prokázat především schopnost se skrze tu akci vztáhnout nejenom k něčemu vnějšímu, k něčemu mimo sebe, totiž k té loďce, k tomu uzlu na laně nebo na řetězu, kterým je ta loďka upoutána. Musí být schopna se nejenom vztáhnout k té loďce. Protože kdyby tomu bylo tak, že by byla vztažena pouze k té loďce, tak by to bylo přesně tak, jako je vztažena k tomu jezu, k tomu rozbití loďky na jezu. Pak by šlo o událost, která už není integrována jakožto akce subjektu.

Aby naše rozvázání toho uzlu bylo naší akcí, tak se v té akci musíme vztáhnout nejenom k tomu uzlu, ale také k sobě. Tedy událost, která jakožto subjekt je schopna integrovat nějakou subudálost jakožto akci, jakožto svou akci, to jest integrovat ji tak, že zůstává jejím subjektem, musí mít schopnost se v této akci vztáhnout nejenom k vnějšímu konci, cíli té akce, ale musí mít také schopnost se vztáhnout skrze tuto akci také k sobě.

A to znamená, abychom to zjednodušili, tato superudálost, má-li mít charakter subjektu, musí být obecně schopna vztáhnout se k sobě. A tak můžeme uzavřít, že subjektem se stává taková událost, která je schopna se nějak vztáhnout sama k sobě. Taková událost se stává subjektem akce, jestliže je schopna v průběhu akce se prosadit jako její subjekt, to jest udržet její integrovanost, její centrovanost, udržet její těžiště ve své vlastní hloubce.

A jestliže tedy, to znamená jinými slovy, jestliže je schopna z této akce v jejím průběhu se nějak stáhnout

zpět do sebe a dokonce něco z této akce stáhnout k sobě, do sebe zpět. Podstata té integrity, kterou je vázána akce jakožto akce určitého subjektu, je schopnost toho subjektu z té akce a s něčím z té akce se vrátit k sobě, stáhnout z té akce něco k sobě. Tato okolnost, že subjekt je schopen nejen akce, ale je schopen se z té akce k sobě vrátit, je základem a předpokladem reakce. Neboť jak může reagovat subjekt jinak, než na základě toho, že předtím podnikl jakousi akci a pak v průběhu té akce se z jejích konců vrátil k sobě. To jest ta akce, která původně – můžeme si po vzoru starého *Jenningse* nazvat tu původní akci akci nazdařbůh, *Jenningsovo at random* nebo v tom německém překladu, který po Evropě byl daleko víc znám, *aufs Geratewohl*, už jsme o tom také hovořili. Tato akce nazdařbůh je základem jakýchsi informací, které musí být staženy zpět do subjektu a na základě těch informací ta další akce nebo ty další akce musí být modifikovány. A teprve v důsledku modifikace

--- (1981-02-02 Událost, subjekt, akce I (1) [údajně již digitalizováno]_s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: V důsledku... já to vezmu ještě znova. Na základě informací, které *subjekt* získá při provedení akce na *zdařbu*, může modifikovat další akci tak, aby už nebyla akci na *zdařbu*, nýbrž aby byla reakcí.

Reakcí na to, o čem mu ta první akce dodala nějakou informaci.

A předpokladem toho, aby vůbec nějaká akce mohla být zdrojem informací pro *subjekt*, je, že z té akce je nutný návrat, že je možný návrat. Že něco z té akce se proti směru toho dění akce se vrátí zpátky do *subjektu*, to jest do jeho niterné stránky, a je schopno založit novou akci trochu pozměněně, modifikovaně. To je pojmově snad zcela zřejmé.

Ted' nějaký malinký okrajový poznámky. Jednak zopakování: *subjektem* je pro nás tedy *partikulární integrity* událostného dění, jehož některé složky můžeme chápat jako akce. Alespoň některé složky *superudálosti*, nějaké *superudálosti*, můžeme chápat jako akci. Co to je, to jsme si vyložili.

Jiný hlas: To už je teď nověj pojem subjektu, k jakému docházíme?

Hejdánek: Ano, ano.

Jiný hlas: No tak to už ale chvíli s ním pracujeme, teď je to jenom [nesrozumitelné].

Hejdánek: Tam, kde o žádné akci nelze mluvit, tam není žádného *subjektu*. Tam jsou pouze události. Pravděpodobně ta rovina *primordiálních událostí* a rovina *subjektů* mají mezi sebou ještě jakousi zemi nikoho. Té země takových *superudálostí*, které ještě nevyvinuly žádné akce v tom smyslu, jak jsme je řekli. Tím si připomínáme opět ten problém, kterému jsme se zpočátku vyhnuli, jak je to s *primordiálními událostmi* samotnými. To necháváme stranou. Tam to určitě musí bejt trochu jinak. Ale to pro nás pro další postup není tak důležité, je to spíš možný bod, kterého se může chopit ten, kdo by chtěl celou tu koncepci vyvrátit. Ale pro další postup není nezbytná. Vypracována ovšem v systematickém rozvrhu bejt musí, nelze to přeskočit v každém případě pro náš cíl.

A pak tu malou poznámku okrajovou. Může se stát, jako jsem ukazoval na té loďce – ta loďka taky ještě nějaký čas jede, je nesena proudem, přijde až k tomu jezu, tam nějak to propustí, tam se zašprajcuje, praskne. To je pořád ještě dění, který my jsme nastartovali. Ale je to dění, které už není integrováno. Jakmile jsme jednou tu loďku pustili, tak prakticky už nemáme možnost, kromě nějakých zásahů velmi komplikovaných technicky, nemáme možnost to vrátit. Zejména teda když vystřelíme, tak už nemáme možnost ten projektil chytit, vrátit a tak. U té loďky by to ještě tak šlo.

Tak ta část akce, která už nemůže – a to je v uvozovkách akce, protože de facto pak se prokáže, že to tedy není akce, už to není část akce, no ale nějak se vyjádřit musíme – ta část toho dění, které vypadá jako výsledek akce. Já jenom řeknu takovej malinkej fórek. Jednou před mnohými lety jsem byl u jednoho svého přítele v rodině a on měl o hodně mladší sestru. A ta takovým tanečním způsobem – po kolika jí mohlo bejt, takových pět šest let, možná čtyři pět – pořád chodila mezi židlemi a stolem a co tam všechno bylo. No a jak tak chodila, mávala rukama, prostě jako rusalka takřka, jo, tak tam zavadila o jakési džbán nebo co to, skleničku nebo co. Ta se tak jako zakymácela, přepadla, spadla na zem a rozbila se. Ted' všichni jako tak ztuhli, čekali, co rodiče budou říkat nebo tak, poněvadž hosti se do toho nemají plést, že jo, tak takřka jsme koukali ke stropu, jak doporučuje *Kotarbiński*. A první na to reagovala ta holka, říkala: „Ale když jsem to shodila, tak to bylo ještě celý.“

Nehlásila se k odpovědnosti za to, že se to rozbilo. To je postřeh velice bystřej samozřejmě. Ona viděla, že je v nebezpečí, že někdo by mohl zintegrovat takový vzdálený dění, jako je rozbití toho poháru nebo co to bylo, s tím, co ona do toho malinko šťouchla.

Tedy ta část akce, která už nemůže být fakticky integrována do původní události, tedy do té původní události, kterou považujeme za *subjekt* této akce, ta musí být považována už za reakci jiné události. Není součástí té akce samotné. Nýbrž je to reakce jiné události nebo jiných událostí na tuto událost, nebo na tu akci přesně řečeno.

A to za předpokladu ovšem, že vůbec může být identifikována jako součást kontextu světa. Totiž může se stát, že – to je absurdní, ale představme si to, je to docela možný – ten talíř padá, ale ten talíř je z nějaký tak inertní hmoty, že na ten pád vůbec nezareaguje. Ale teď dokonce to může bejt tak, že ten talíř tedy vůbec nemá žádnou hmotu, nýbrž že je to samo dění. A on jak padá, tak jako kulovej blesk prostě padá, padá, padá, najednou zmizí. Vybiže se ten talíř dřív, než padne na zem. Ani ta zem nereaguje na to, že by se třeba tam ty chlupy na koberci nějak ohnuly. Ne, tam prostě ten talíř prostě vymizí. A ten talíř na nic nereaguje. Ten talíř dožije svůj život a nic na něj nezareaguje.

Takže my vůbec nějaké další následky nemůžeme identifikovat. Je to podobnej případ jako u těch *primordiálních událostí*, kdy na ně žádná jiná událost nezareaguje. To znamená, jako kdyby jich nebylo. Tady cosi končí, jakési dění eventuálně i, kdybychom to teď trochu ještě zjednodušili, že vlastně žádný talíř nepadá, nýbrž to je jenom dokončení té naší akce. My jsme do něčeho strčili, ale nic se nestalo, jako bychom do něčeho nestrčili. Dozněla naše akce, ale nic už na to nereagovalo, tedy to je jakýsi konec dění, který nemá pokračování. Tedy kdyby nebylo žádných dalších reakcí, tak vlastně ty důsledky nebyly žádné, nebyly identifikovatelné. Tak proto tedy ta malá připomínka nebo ta výhrada, pokud vůbec může ta reakce nějaká být identifikována jako součást kontextury světa. Tam prostě může to dění vymizet z rámce světa, jak jsme si řekli, že ho budeme uvažovat běžným způsobem.

Je třeba si připomenout ještě také, že ty subjekty mají různou úroveň. Vůbec by sem patřila kapitola připomínající Teilhardovy *unités naturelles*, o kterých jsme už hovořili. Připomněli bychom si, co jsme si zatím dosud říkali na minulých večerech už kdysi dávno – to bylo ještě před prázdninami – o, se pamatujete, o pravých jsoucnech. Že existuje jakýsi žebříček, jakási hierarchie subjektů, asi obdobná, jako jsou u Teilharda ty přirozené jednotky.

A tedy jsou subjekty různé úrovně. Úroveň subjektů stoupá, komplikuje se, jak říká Teilhard, tím, že stoupá úroveň a komplikovanost jejich akcí. Čím ty akce jsou komplikovanější a tím také jemnější, tím je taky ta struktura subjektů odstíněnější, jemnější, propracovanější a subjekt je vyšší úrovně. A na druhé straně, čím je subjekt vyšší úrovně, tím i ty jeho akce jsou jemnější, přesnější, proorganizovanější a podobně. Hraje to spolu, jde to ruku v ruce, nikdy nemůžeme jednoznačně říct, co je začátek a co je konec, protože to je obojí dění. Není to tak, že by subjekt byl nadán schopností, kterou by jenom aktualizoval, nýbrž ten subjekt se ustavuje svými vlastními akcemi. Akce subjektu jsou konstitutivní pro subjekt sám. To je důsledkem toho, že v každé akci se vztahuje subjekt nejenom ke svému okolí, nýbrž sám k sobě.

Podobně jako události jsou schopny v sobě integrovat jiné jakožto své subudálosti, tak i subjekty jsou schopny v sobě integrovat jiné subjekty. Ale tam se ocitáme na stopě jedné důležité věci, kterou musíme vypracovat. Děje se tak totiž tím způsobem, že nižší subjekty jsou zčásti zbavovány své vlastní vnitřní integrity a že ta jejich integrita je garantována ze středu nebo těžiště nebo smyslu, který je mimo, hloub. Tedy subjekt, subsubjekt, který je integrován v nějaký supersubjekt, je zčásti zbavován své vlastní subjektivnosti. To neplatí o událostech, které se stávají subudálostmi nějaké superudálosti. Ty nejsou zbavovány své událostnosti.

V čem to je ten rozdíl? Totiž jak to, že buňka v tkáni není funkčně, životně na tom stejně jako jednobuněčný organismus v nějakém prostředí? Není to jenom tak, že je tady nějaká integrující síla. Ta jednotlivá buňka v organismu, v tkáni je zbavována něčeho ze své samostatnosti, samobytnosti. Mám za to, že takovým domyšlením, ke kterému se eventuálně můžeme vrátit v diskusi, že bychom tady

rozpoznali něco velmi podstatného, jak jsem naznačoval. Ta odlišnost ve vztahu superudálosti k subudálosti od vztahu supersubjektu k subsubjektu je úzce vázaná k tomu, o čem jsme zcela předběžně a tak nekriticky ještě dnes hovořili jako o světě. Událost jakožto událost je v jiném vztahu ke světu než subjekt jakožto subjekt. Zatímco události samy o sobě, bez jakýchkoliv dalších specifikací, nejsou, jak jsme si řekli, stavebními kameny *universa*, subjekty jimi jsou. A proto tedy musíme vždycky rozlišovat, i když se to překrývá, samozřejmě. Nejsou tady jednak události, jednak subjekty. Všechny subjekty jsou také události. A tak musíme vždycky velmi bedlivě kontrolovat, mluvíme-li o nějaké události jako o události, anebo jako o subjektu. Anebo mluvíme-li o nějakém subjektu jako o subjektu, anebo jako o události. Tohle musíme velice bedlivě rozlišovat, abychom nedošli k falešným závěrům.

Událost jako událost má jiný vztah ke světu než jaký má subjekt jako subjekt. To platí samozřejmě teď i pro událost jako subjekt, subjekt jako událost a tak dále. To „jako“ událost, to je to rozhodující. Čili událost se vztahuje ke světu jinak než subjekt.

Mohli bychom také říci ve vztahu k tomu, jak jsme kdysi si ujasňovali tyto pojmové vztahy – bylo to zcela předběžné, ale můžeme na to navázat, budeme se k tomu stejně ještě vracet – vztah mezi jsoucnem, jsoucností, bytím. Tedy událost jakožto událost není jsoucno, kdežto subjekt jakožto subjekt je jsoucno. A dokonce subjekt jakožto subjekt je právě jsoucno. Pak jsou ještě nepravá jsoucna.

Je tedy nutno odlišovat události a subjekty jako aspekty velmi často jednoho a téhož dění. Niternost událostí a niternost subjektů je odlišná a je potřeba to také blíže analyzovat. Já to zjednoduším teď, že poukážu jenom na to, co už jsme vlastně zmiňovali, ale co teď nám přijde vhod: totiž subjekt na rozdíl od události se vztahuje specifickým způsobem – jinak než událost jakožto událost – se vztahuje sám k sobě, se vztahuje ke svému nitru. To není nevyhnutelná výbava události. Událost se nemusí vztahovat sama k sobě. Primordiální událost se vůbec nemusí vztahovat sama k sobě. Ale díky tomu také nebyla a díky tomu také nepatří do světa. Ba dokonce ani událost, která je schopna se vztáhnout k sobě, třeba tím, že na sebe naváže, ještě nemusí se vztáhnout k sobě jakožto ke svému nitru. Třeba naváže pouze na svůj vnějšek.

Tedy pro subjekt je specifické, že je schopen se k sobě vztáhnout tak, že se vztahuje ke svému nitru. Toto sebestažení z nitra k nitru na jedné straně předpokládá schopnost akce, protože subjekt, který ze sebe nevyšel v akci, není schopen se k sobě vrátit. Ale stává se subjektem právě tím návratem k sobě. Tím návratem již v té události samotné a pak z té události. A co to je, když se subjekt vrací k sobě? Když se vztahuje k sobě, ke svému nitru? To je odstup od světa.

Tedy ono sebestažení subjektu má charakter odstupů od vnějšího světa. Stále zdůrazňuji, že dnes ten termín svět bereme zcela nekriticky. A v tom případě neobstojí. Subjekt žádný svět nemá. K žádnému světu se nemůže vztahovat. Má jenom okolí, nejbližší okolí, k němuž je schopen se ve svých akcích vztáhnout. Ale právě od tohoto okolí, k němuž se ve svých akcích může vztáhnout a k němuž se vztahuje, od tohoto okolí odstupuje, když se vztahuje k sobě. Tento odstup od toho okolí, ke kterému se také může vztáhnout, konstituuje subjekt jakožto subjekt.

Pluralita světa je založena pluralitou subjektů, nikoli pluralitou primordiálních událostí. To vyplývá z toho, že primordiální událost nepatří do světa, to znamená, ani pluralita světa nemůže být založena v primordiálních událostech.

A to znamená, že cesta k myšlenkovému uchopení nepředmětné skutečnosti – a to je ta strategie, která vůbec nás v našich úvahách vede; my jsme zabořili na událost a jejich strukturu, na strukturu akce, strukturu subjektu a tak dál, jsme zabořili proto, že jsme si chtěli vyjasnit tuhle rovinu uvažování, jednak abychom se mohli vymezit proti té staré řecké tradici hledání *arché* nebo *archai*, ale zejména proto, abychom si ozřejmili, na které cestě máme šanci myšlenkově uchopit nepředmětnost jako nepředmětnost – a tak tahle úvaha nás dovedla k tomu, že cesta k myšlenkovému uchopení nepředmětné skutečnosti nevede přes analýzu samotných událostí, ale přes analýzu subjektu jako struktury *ontického* charakteru. Ne v heideggerovském smyslu *ontického*. Budeme tady užívat té dvojice *ontický-ontologický* asi v následujícím smyslu, v takovém dost prostém. *Ontologický* znamená logizaci

ontiky. Když budeme mluvit o *ontologické* struktuře, tak to je struktura myšlení. Když budeme mluvit o *ontické* struktuře, tak to je struktura události, struktura subjektu, struktura nevím čeho. My jsme si tady ovšem řekli, že struktura události není *ontická*, takže tu vyškrtneme. Ale v zásadě by to patřilo do *ontiky*. Teprve když si uvědomíme, co to je *ontika* a na čem je založena – a k tomu dojdeme ještě pořádně, k tomu dojdeme trochu později, protože až analýzou akce zjistíme, jak to, čemu třeba Jaspers říká ten *das Spaltung*, to rozetnutí subjektu a objektu, vlastně je důsledek reflexe akce.

Tam, kde reflektujeme akci, tak něco z akce přiřazujeme na vrub subjektu, něco přiřazujeme na vrub objektu. Toto rozdělení teprve nám zakládá, ustavuje *ontiku*. Jinak je to ještě neprůhledné. Teprve v tom zprůhlednění tohoto typu se ukazuje *ontická* struktura jako *ontická* a *ontologická* jako *ontologická*. Ale to je jenom zjednodušení, jedinečné zjednodušení *ontický-ontologický*. Budeme se k tomu ještě třeba vracet, nebo se můžeme vracet.

Mně šlo jenom o to – já bych to, nebýt tady Petra, asi vůbec neříkal. Heidegger má jiné pojetí *ontického* a *ontologického* a tak jsem předem chtěl ohlásit, že tohle je u mě jinak. Problém, který považuji za legitimní, je subjekt jakožto *ontická* struktura. Co to je? Vylíčení. A přitom tím myslím subjekt jako tu *unité naturelle*. Cesta k myšlenkovému uchopení nepředmětné skutečnosti nás nevede přes analýzu samotných událostí. Ty události jsou a byly pro nás jakousi konstrukcí myšlenkovou, která nám teprve umožňuje myšlenkově se pustit do něčeho, ale není to ta samozaloženost, ten akt tematizace, spíš je to jakési vymezení prostoru, kam půjdeme.

Ta cesta vede přes analýzu subjektu jako struktury *ontického* charakteru. A události nemají charakter *ontický*. Subjekt má charakter *ontický*. Událost není on. Subjekt je on, ve smyslu jsoucna. Ale cesta k subjektu vede přes akce. Subjekt není dřív než akce, subjekt se ustavuje akcemi. A tak analýza akce nutně předchází analýzu subjektu. A bez analýzy akce nemůžeme řádně analyzovat subjekt jako *ontickou* strukturu.

A tak, ačkoliv jsme dneska o akci mluvili už dost, je to přece jenom ještě málo a příště si budeme tematizovat akci jako *ontickou* strukturu. Na ní teprve se ukáže takovým mohutnějším, bližším, detailnějším způsobem, v čem je ten přechod, v čem je ten předěl od události jako události k události jakožto subjektu. Je to akce, která garantuje tento přechod.

Tak to je všechno. Já bych ještě měl maličkou poznámku. Prosím vás, vydržte to ještě, já si myslím, že přinejmenším jeden a možná dva večery ještě budou takhle nezáživné a bude to strašlivě abstraktní záležitost, jako bylo minule a teď. My to pak všechno budeme využívat, budeme se k tomu znovu vracet, budeme si to oblékat do masa a do kůže a necháme na tom narůst, co se dá. Já jsem si nedovedl představit, jak lepším způsobem by se to dalo provést. Je to na zkoušku, vydržte to, nenechte se tím otrávit. Bude to zase zajímavější za nějaký čas. Tak teď si dáme pauzu. Doufám, že příště bude nějaký ten vysvětlující modus, než se zase rozvine ta nabitá debata.

Jiný hlas: Já bych se chtěl zeptat, proč jsi tam definoval ten subjekt, že pro nás je partikulární integrita událostního dění? Proč není třeba totální integrita? Subjekt má vnitřek, má vnějšek, předmětnost, nepředmětnost – tam tedy nevím, proč tedy to partikulární.

Hejdánek: Když řekneme totální integrita událostního dění, tak to znamená, že celosvětové dění je jedno jediné. Partikulární integrita znamená, že takových integrit je mnoho a jednotlivá integrita je... subjekt je jednotlivá taková partikulární, jednotlivý. Totální se myslí v té silnější než *totum*, jenom aby se to nepletlo, to není celek. Že buňka je celek, nemůžeme říct, že buňka je totální. To je vyhrazeno, to totální je vyhrazeno takovému univerzálnímu rozšíření. Totální integrita by byla, kdyby svět byl totální integritou. Někteří filosofové si to tak představují – Hegel, marxismus, představují si, že svět je integritou.

Parmenidés, pro něj byl svět taky totální integritou, jedno celé velké kulaté. Takže partikulární integrita je v tom, že takových integrit je celá řada. Nic jiného to neznamená.

Jiný hlas: U vás v tom primitivním myšlení, kdy jste tam vzpomínal i tu událost jako tuhle *hysterezní* smyčku, tak jste tam říkal, že ta akce, která je tam venku, která směřuje ven z toho, co jsme se dozvěděli, že ta reakce je ta část, která se vrací do toho, co jsme si přáli. A v případě té loďky ta akce je to odvázní

lodky a reakce je ta, jak ona pluje a já to vnímám. A v případě tady...

Hejdánek: To není moje reakce. To je reakce té vody, té lodky, toho jezu a všech těchto různých věcí. To jsem tím myslel, ta reakce těch jiných věcí, ne moje reakce.

Jiný hlas: Ale dalo by se to vzít jako reakce moje, když já vnímám, jak ta lodka potom se rozbije o ten jez a já to vlastně všechno, co jsem způsobil, když jsem se tak nějak uvědomil.

Hejdánek: Ano, to potom také.

Jiný hlas: V případě, že bych to neviděl, třeba že bych šel dál a té lodky si nevšímal, tak tam už by ta reakce už nebyla jako...

Hejdánek: Ano, tato reakce by tam pak chyběla. Ano, jistě.

Jiný hlas: Já jsem se chtěl zeptat na ten střed, o kterém jste se zmiňoval. Kdybychom uvažovali o té struktuře, která nutně má absolutní střed, který je centrem nějakého vědomí nebo vůbec ve středu nebo tak, jde ten střed prostě najednou vytěsnit?

Hejdánek: No, tak především ten střed – to jsem ty výhrady k tomu čistě geometrickému významu středu zmiňoval. Nevím, co jste mínil tím... Samozřejmě bylo by možné něco... Například Démokritovy atomy neměly střed. Byly vnitřně homogenní.

No, ale to není udržitelné. Vnitřní homogenita nějaká nebo vůbec homogenita neexistuje. Teď ale jsou možné struktury, které nemají střed. Vůbec nemají.

Jiný hlas: Kde jako ten střed je potom předpokládán v tom...

Hejdánek: Předpokládáno... No tak zkuste, co pořídíte s tím, když ten střed tam nenecháte.

Mně se zdá ten přesun třeba přírodovědeckého myšlení, které bylo orientováno hlavně na mechanice a vůbec fyzice, chemii, v nový způsob myšlení, který usiloval o uchopení organické bytosti – ten přesun spočíval v tom, že musel zapracovat nějakého integrujícího činitele nebo nějaký základ, pramen, zdroj, střed, nebo jak to nazveme, té integrity. Protože na rozdíl od fyzikálních dějů organické děje jsou integrované. To je nesporné.

Samozřejmě můžeme to zavrhnout, můžeme to nechat stranou a vrátit se k tomu starému myšlení, ale to znamená, že se vzdáváme myšlenkových prostředků nezbytných k uchopení podstaty života, podstaty organické struktury třeba.

Čistě z tohoto důvodu já mám takový dojem, že když něco takového jako ta centrovánost se ve světě vyskytuje, tak musíme, když stavíme nějaký model, na to hned od začátku pamatovat. Když budeme modelovat atomy jako Démokritos, no tak pak nám ty háčky opravdu moc nepomůžou k tomu, abychom vyložili, jak vznikají vůbec předměty, a natož jak vznikají živé bytosti. Čili my to musíme nějak... čili to je taková hypotéza, nebo že je to jakýsi model na stavbu, bychom taky mohli říct. Jenomže na základě jistých zkušeností, které už ta věda má.

Jiný hlas: To by se dalo postavit i do té pozice toho vycházejícího z toho vnitřku a vnějšku.

Hejdánek: Nebylo, my jsme už o tomhle mluvili. Když jsme mluvili o tom, co je událost, tak jsme si říkali, že to je nejmenší část bytí, která je vnitřně integrována. A integritu bez středu si nelze představit.

Nemyslím bez prostorového středu nebo geometrického středu, ale bez středu jakožto centrální nějaké instance, která garantuje integritu nějakého většího prostoru, celku nebo té oblasti a tak podobně. Tím se nemíní samozřejmě nějaký bod, z něhož by to všechno bylo ovládáno.

No ale jak o tom máme mluvit? Je to tak, že třeba u každého organismu máte možnost zjišťovat, které části toho organismu patří spíše k periférii a které patří spíše k tomu centru. U člověka je zjevné, že jsou některé části těla, které jsou zbytné, a pak jsou některé, bez nichž sice s obtížemi, ale přece jenom je možno žít, a jsou konečně takové, bez kterých žít nelze. Například to je ten smysl, význam, důležitost. A ta je odstupňovaná. To, co je nejdůležitější, bez čeho nelze, to patří k tomu středu. Tak asi... Je to metaforicky míněno, že to není střed ve smyslu geometrickém, to jsem ale zdůraznil.

Jiný hlas: Jak se hovoří, že každá akce má prostě těžiště a ten střed v ní, a že to těžiště loupe než ta niterná stránka, tak to je ta ryzí niternost, to je to čisté...

Hejdánek: No tak to ne, protože tohle je niternost, která je spolu s nějakým vnějškem zintegrována do

partikulární jednoty, partikulární integrity. Takže to není ryzí, nýbrž to je právě ta země nikoho, tam, kde jsou obě ty stránky. Čili to je sféra těch konkrétů, těch srostlic vnitřně-vnějšího. To není čirá... Čili ty ji ukládáš ještě hlouběji pod...

No tak to znamená, že to je asi tak jako když vezmeš jednotlivou nějakou buňku, která žije sama, jednobuněčný organismus, a proti tomu třeba obratlovce. No tak ta vnější struktura, ta vybavenost, ta organizovanost – to je nebe a dudy. To je ohromně vyšší úroveň. Na podobným způsobu je strukturována, je struktura té vnitřní stránky komplikovanější a bohatší u toho obratlovce než u té buňky. Tedy existuje jakási souhra vnitřní a vnější stránky pravého jsoucna, *subjektu*. Ta souhra není přísná *paralelita*. Už jsme si říkali, že to vnější převažuje, kdežto to vnitřní převládá.

Je to souhra nerovnocenných partnerů, nýbrž partnerů, kteří jsou v něčem nad tím druhým a v něčem pod tím druhým. Ale je to souhra partnerů, kteří jsou integrováni v nějaký celek. Ta integrita je primitivní u těch jednoduchých a

--- (1981-02-02 Událost, subjekt, akce I (2) [údajně již digitalizováno]_s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Ta stránka vnější, my si musíme... ne tak, že by byla přísná paralela, ale tak, že skutečně ta vnitřní stránka komplikovanějšího jsoucna je rovněž komplikovanější. Čím je tedy komplexnost vnější, u těch vnitřních tak taky.

Samozřejmě máme důvody, proč se domnívat, proč ta vnitřní stránka si zajišťuje nebo garantuje ten vzestup po těch špruších těch úrovních. Není to ta vnější stránka, která garantuje zvyšování úrovně subjektu, nýbrž ta vnitřní. Ovšem ta vnitřní to nemůže dělat libovolnými nějakými skoky, nýbrž tím, že postupně rozvíjí tu vnější stránku a zafixovává tam určité struktury, kterých pak může při svých dalších pokrocích kupředu využít. Je to vždycky v souhře obou těch stránek.

Jiný hlas: Jste tam mluvil o tom, že čím je komplikovanější akce, tím vzniká subjekt vyšší úrovně a mluvil jste také o akce zpět, že ten subjekt není úměrný té akci v negativním slova smyslu, nebo...

Hejdánek: No, tak já jsem opravdu měl na mysli spíš takovou tu celkovou tendenci, že jednotlivé případy jsou statisticky neprůkazné. Že jsou jisté anomálie možné. Já teď nevím, na co jste přímo myslel, ale fakt je, že lze například prokázat, že také určité zjednodušení někdy může vést velice kupředu. Technické pokroky velmi často souvisejí nikoliv ve vyvršení nejrůznějších vynálezů, nýbrž v jednom stěžejním vynálezu čehosi nového. Třeba diody, když se vynalezly diody nebo když se vynalezly vůbec tyhle součástky moderní a vyřadily elektronky, tak to je velké zjednodušení.

Ale takhle já jsem to nemyslel. Já jsem měl na mysli spíš něco jiného, a totiž, že ta okolnost, že nějaký subjekt je schopen rozvinout novou akci, nový typ akce, že z něj dělá jiný nový subjekt. Ta komplikovanost v tom jednotlivém kroku nehraje takovou roli, ale hraje podstatnou roli v takovém tom celkovém trendu. Primáti nemohli vzniknout rovnou z plazů. Nejdřív bylo potřeba vytvořit daleko komplikovanější orgány postupně všeho druhu, teprve to pak bylo možno využít k tomu kroku výš. Nepochybně vývoj v přírodě, vývoj organický ukazuje, že ta úroveň stoupá s komplikovaností. Že někdy může být nefunkční komplikovanost, to je nepochybné. To se v přírodě také ukázalo, že byly některé komplikované funkce, které se neosvědčily, a tedy byly vyřazeny. Ale že to bez té komplikace nejde, to je evidentní. Že ne každá komplikace je krokem vpřed, to je jasné.

Jiný hlas: Tím teda, že ta superudálost má mít prostě charakter subjektu, takže musí se vztáhnout k sobě a tím se stává subjektem akce. A ještě z té akce má něco stáhnout k sobě. Co je to toto něco?

Hejdánek: Třeba ta informace. Ta informace. Ona samozřejmě informace je zase pojem běžný takový, který nemůžeš identifikovat s něčím reálným. O tom se nemluví, že je to jiná rovina, čili my bychom to museli nějak ještě... Je to přibližná odpověď, třeba ta informace. Fakticky to je něco tak konkrétního zase, ne informace ve smyslu *bitů* a já nevím co, to je jenom takové vzdálené přiblížení. Jde o to, že v tom výběžku, který představuje jakési vybočení v tom průběhu události, že tam v tom výběžku, který nazýváme akci, dochází také k zvětšování. Ta akce dobíhá až do svého úplného zvětšování a končí. V tom zvětšování buď na ni něco naváže, takže pak už to má jakousi setrvačnost, anebo nenaváže. A pak ta akce v tom zvětšování skončí.

Ale ta akce je akcí toho subjektu tím, že ten subjekt od samého začátku ji diriguje, to jest nějakým způsobem ji k sobě vztahuje, a že dokonce v tom průběhu akce je schopen se z té akce k sobě vrátit. On je v té akci přítomen ve smyslu přítomnosti, jak jsme to říkali. A ze své přítomnosti v té akci je schopen se vrátit k sobě. A přitom, jak se vrátí k sobě, tak je schopen něco z té akce samotné si s sebou přinést. Prostě řekněme nějakou tu informaci. Ovšem to je přibližně řečeno. My bychom museli přesně říct, co v té akci si je schopen přinést, poněvadž to je termín nebo pojem jiného řádu, když tam řekneme informace. To je jenom na přiblížení. Fakticky kus té akce se musí vrátit zpátky. Když to takhle řekneme, je to důležité proto, abychom si uvědomili, že dění, jak jsme je dosud chápali běžně jakožto jakési dění, v němž se budoucnost stává přítomností a přítomnost minulostí, čili dění, které má nevratný směr, jediný směr, to jest směr uplývání času, že jsme si to strašně zjednodušili. Že tady musí být nějaká možnost, jak jít taky proti proudu. Tedy jestliže ta akce, podobně jako každá událost, znamená zvnějšňování vnitřního, tak tady vedle tohoto hlavního proudu zvnějšňování vnitřního tady musí být nějaká cesta, jak se vnější zvnitřňuje.

Jiný hlas: Je ta cesta jednou do minulosti, jednou do budoucnosti?

Hejdánek: No a když my jsme si ukázali, že je mezi tím paralelita, tedy musíme předpokládat, že tady existuje taky opačný časový postup. Že tedy není pravda, že dění je jenom jednosměrné, ale nutně musí být dvousměrné.

A teď musíme v tomhle tom se nějak orientovat. Já jsem to naznačil minule, vlastně jsem to přeskočil, dneska jsem nepokračoval v tom, co jsem minule chtěl dělat, že něco jiného, ale to je celkem fuk. Měl jsem takový dojem, že je blbost v tom pokračovat, že bych musel spoustu věcí zopakovat zas, tak je lepší, vůbec si myslím ve filosofii, že nějaký systematický postup je většinou strašně umělý a že to znesnadňuje pochopení. Celá věc spočívá v tom ukázat to z mnoha stran, jít na to z různých stran a teprve pak to začne mít ten plastický charakter. Opakovat to, ovšem vždycky trochu v jiném kontextu.

Jiný hlas: To je právě ten tvůj pokus o humorofilosofii proti těm Kozákům. Podívejme na ty příklady. Nechtěl bych zabředávat, ale povleč, jako tys mluvil o té události s tím talířem. Jestliže ten talíř způsobil někomu apoplexii, tak toho subjektu zasáhne natolik, že prakticky pro něj se stane superudálostí. Tato superudálost rozpoutá superudálost u toho subjektu. Jak to bude vypadat dál?

Hejdánek: Ovšem v tom případě teda subjektem bude pokaždé někdo jiný. To samozřejmě je možné. Když liška honí zajíce, tak ten hon, to pronásledování integruje jak ta liška, tak ten zajíc. Tato událost nemá jednoho subjektu, ale má dva subjekty. A když nemluvíme o tom, že mají celou řadu subjektů ještě dalších, ale konkrétně v tomhle tom to jsou dva subjekty. A každý ten subjekt to integruje v jiný typ události.

My můžeme sledovat jednak reagování lišky i reagování zajíce, rozumět mu z jejich hlediska. A tedy jednak můžeme to nahlížet prostě buď z té, nebo oné strany. Ale my nejenom, že to můžeme vidět v tom okamžiku z různých perspektiv, ale my vlastně můžeme tomu rozumět, tomu sledování, tomu honu, tomu můžeme rozumět jediné, až rozumíme osvětlení, tomu osvojenému světu toho zajíce a osvojenému světu té lišky. Přičemž ty osvojené světy se překrývají. Fakticky ten jejich zápas, ten útek a to pronásledování, to je cosi, co probíhá v jednom prostoru, na jedné lokalitě a v jeden čas, ale je to vlastně zároveň ve dvojím osvětlení. My tomu nemůžeme rozumět jinak než jako jednání ve dvojím osvětlení. Jinak to nedává smysl. Jinak to jenom můžeme brát na vědomí, ale rozumět tomu, co dělá liška a rozumět tomu, co dělá zajíc, musíme z jejich vlastních hledisek, a to jest v jejich vlastním světě. Tedy tahleta okolnost, že se to překrývá, že se to navzájem prostupuje, nelikviduje tu jedinečnost nebo tu specifičnost těch jednotlivých osvětlení.

Jiný hlas: Můžu se teda zeptat ještě na jeden příklad, jak přibližně ta reakce, jakým způsobem k tomu dochází v tom osvětlení?

Hejdánek: No tak třeba Jennings. Já už jsem tady snad o tom mluvil, teď nejsem si jistý. Citoval jsem toho Jenningse někdy? To je kdysi slavná knížka, je to americký biolog, napsal knihu *Behavior of Lower Organisms*. Překládalo se to do řady jazyků a v naší filosofické recepci, v našem filosofickém kontextu

českém to má svou důležitost, protože na základě filosofické recepce těch Jenningsových pojmů vypracoval J. B. Kozák svou habilitační práci, která vyšla na pokračování v *Novém Athenaeu* a jmenuje se, já si teď nepamatuju přesně jak, snad *Zákon ekonomizace životních funkcí a jeho platnost nebo význam pro teorii logickou*. Pozoruhodná věc, velice chytrá. A tam, jak název sám říká, ten rozhodující moment je svěřen tomu pojmu ekonomizace, nebo mohlo by se říct rutinizace taky, ale tam se říká ekonomizace. To byl tenkrát takový běžný pojem.

No a tak tedy ten Jennings, protože se zabývá nižšími organismy, hlavně jednobuněčnými třeba, ale i ještě trochu vyššími, ale skutečně těmi nejprimitivnějšími... a poněvadž je inspirován tím anglosaským *behaviorismem*, tím původním, ne tím, co ho později zprasili, tak velice takovým pěkným a biologicky fundovaným způsobem ukazuje, jak je třeba přistupovat k živým bytostem z hlediska jejich funkčního zapojení do prostředí, v kterém žijí. A teď on tam třeba ukazuje a rozebírá, to je na tom to důležité, to jsou věci, které jsou známé, akvaristi vědí, že když mají potěr vykulený z jiker, tak největší potíž je, jak to krmit. V přírodě samozřejmě těch čerstvě vylíhlých rybiček strašná fůra hyne. Akvarista má zájem, aby mu jich hynulo co nejméně, aby když má 100 jiker, tak aby se mu nejméně 80, 90 vykulilo a z toho aby takových aspoň 60, 70 kusů dochoval, což je obrovské procento na rozdíl od přírody.

No a aby toho dosáhl, tak tam musí dát dostatečné množství potravy. Jenže když tam dá té potravy, to jsou například nálevníci... když tam dáte těch nálevníků moc, tak mu takovým způsobem zaneřádí to akvárium, zaprvé vyžerou kyslík, zadruhé pochcípají časem, nejsouce požráni, a nemají z čeho žít. Poněvadž v tom akváriu, to je umělé prostředí, když se přemnoží nálevníci někde v přírodě, tak vymře spousta života tam, protože oni zaneřádí tu vodu, nemohou žít, pochcípají a hnijí.

Teď jak to ten akvarista má udělat? Každý ví, že se tam nedá moc těch nálevníků, nýbrž nechá se celé akvárium ve tmě, rozsvítí se tam malinká žárovička na baterku na jednom místě a všichni nálevníci z celého akvária, které tam hodím, se soustředí u toho světla. A ty rybičky také u toho světla, a tam si je sežerou. Stačí je sežrat, takže žádní nálevníci nechcípnu a zároveň jich nemají málo, protože jdou za světlem, obojí jdou za světlem a oni je tam najdou, takže mají kolem huby pořád nálevníky. Stačí jenom otevírat a jedno za druhým.

Jiný hlas: No ale k tomu to musíš nadávkovat nějak, že jich tady nemají moc.

Hejdánek: Přibližně, a tam trošku. A i kdyby jsi tam dal tu trošku a nesvítíš, tak ti pochcípají, poněvadž ty nálevníky nenajdou. Kdežto tím, že tam rozsvítíš tu malou žárovičku, tak ti nálevníci jdou za světlem a ty rybičky také. A teď ta otázka je, jak to, že ti nálevníci jdou za světlem? On to tam ukazuje na bičíkovcích *Jennings*, jakým způsobem ti všelijací prvoci, jak to vlastně... především jak to vidí to světlo, nebo jak to, že... a když už k tomu světlu přijdou, jak se tam udržují u toho světla? Náhodou přijde do světla, a jak to zařídí, aby z toho světla neutekl zase pryč?

On tam nechá ty nálevníky v té misce, *Jennings*, a na jednom místě si to odstíní, aby tam jenom na takovém malinkém kousku bylo světlo. A teď počítá a za dvě hodiny téměř všichni nálevníci jsou na tom osvětleném kousku. Čím to je? U tepla je to totéž. Jak to, že to poznají? Nebo jak jsou zařízení na to, že se udržují právě tam, kde je teplo, a neutečou? Co jim to umožňuje? Jak jsou na to zařízení? Pudově? No dobře, to se hezky řekne, ale co to je? Mají oči? Čím to cítí? Jak se orientují?

A on tam teď vypracovává podle toho, co pozoruje, jaké jsou akční systémy, velmi primitivní akční systémy těch nižších a nejnižších organismů, jak jsou schopni reagovat. A teď tam vypracovává ten pojem té reakce na stavbu a té reakce, která už něco jako dost... Teď tam ukazuje, že třeba celá věc spočívá v tom, že oni nejdou za světlem, ale když se náhodou do toho osvětleného kousku dostanou a náhodou z toho osvětleného kousku vypadnou, tak v tu ránu změni směr a vracejí se. Prostě oni reagují na to, že přijdou do tmy, ne do světla. Tam ukazuje, že ten mechanismus nebo ten akční systém je zařízený tak, že oni náhodou přijdou do toho světla, stejně tak náhodou by z toho světla odešli do tmy, jenomže ve chvíli, kdy se octnou ve tmě, tak mění směr a zkoušejí se dostat zpátky. Samozřejmě že se to také nepovede, takže se ztratí z toho světla dočasně, než tam zase přijdou znova. Ale mají zařízeničko, které je vrací, asi tak jako ta autička, co pustíte na stole, jedou, jedou, teď najednou spadnou a ono je to obrátí a zase

jedou takhle zpět. Tak něco takového mají ti prvoci, že když se dostanou na tu hranici, tak je něco vrátí zpět.

Tak to je asi ten princip, se kterým tam pracuje *Jennings*. Jinak vřele doporučuji, pokud máte možnost, časopis *Nový Athenaeum*, to je jakési navázání na to masarykovské *Athenaeum*, co vycházelo. Vycházelo to asi tři roky, pak to zase zahynulo u Hubičky. Ale v té době tam vyšlo několik zajímavých věcí. V knihovnách těch starých to je, sice už to bude po padesáti letech, co si to půjčují, ale každopádně je to zajímavé, tam je mnoho zajímavého i jinak. Jsou tam například docela pozoruhodné Rádlovy recenze na nově vyšlého *Bergsona* a takovéhle věci.

Jiný hlas: To je z kolikátého roku?

Hejdánek: To je předválečné, ve dvacátých letech, konec dvacátých let. Stojí to za to. A zejména ta Kozákova práce stojí za to. Má několik vynikajících prací, které udělal zaživa, a jedna z nich je tahle ta. Já jsem měl v úmyslu, nebo prostě to už se prosadilo, když jsme vydávali *Váhy*, tak tam měly vyjít Kozákovy *filosofické studie* starší. Jedna z nich je tahleta. Kozák to ještě jaksi viděl, upravil rukopis, udělal tam nějaké poznámky k tomu, dodatky a takovéhle věci. Připraveno to bylo, ale pak to všechno chćíplo, takže v rukopise to je, ale jinak není.

Jiný hlas: Ještě bych se tě chtěl zeptat na jednu věc. Když ty vyslovíš, že událost jakožto událost není *soujsno*, subjekt jako subjekt není *soujsno*, do jaké filosofie zapadáš tímhle tvrzením? Určitě ne k těmhle těm, ale jestli se tedy vůbec ptám dobře, jestli ta otázka je filosofická. Událost jakožto událost není *soujsno*. U různých filosofů by to *soujsno* bylo, či ne?

Hejdánek: Celá věc spočívá v tom, jak chćápeme to slovo *jest*. Co to znamená *jest*? To je problém odedávna. Třeba v antice u řady myslitelů, u Platóna například, ale je to i u jistých předpokladů, tam se říká, že pravda je říci, že *soujsno jest* a že *nesoujsno* není. Teď někteří filosofové tam tvrdí, že *nesoujsno jest*. Proti tomu se velice bránili někteří jiní, že v žádném případě, a to už u *Parmenida*, že *nesoujsno* není a že se nedá o něm říci, že *jest*, v žádném smyslu není. To byly tyhle diskuse tam. No, na čem tohle závisí? Tak třeba, můžeme říct, že je něco takového jako rovnoramenný nebo rovnostranný trojúhelník, pravoúhlý trojúhelník? Je něco takového, nebo není? Jinými slovy: je rovnostranný trojúhelník *soujsno*? No, horko těžko někteří by řekli: je, ale ideální, nebo nějak by to nazvali, aby bylo jasné, že to není trojúhelník ze dřeva nebo celuloidu, nebo tak, je to trojúhelník myšlený. Ale jako myšlený je to *soujsno*. No, dobře, připuřtme tohle a řekněme: kulatý čtverec. Je to myšlené *soujsno*? To není myšlené, to si ani myslet nelze. Absolutně ne. Čili tady bychom už teda dořli na to, že není. Přesto však ale můžeme říct, že kulatý čtverec je nesmysl. Tedy je. Stačí, když o něčem řekneme to slovo „je“, abychom mu řekli, že je *soujsno*? Můžeme říct: *ni-co-ta* je. *Ni-co-ta* je třeba to a ono. No.

Jiný hlas: Co je *ni-co-ta*? No podle *Heideggera* je to nepřítomnost *soujsna*, tedy... ale ještě tam jde...

Hejdánek: Dobře. No tedy co – řekneme, co to je, *ni-co-ta*? Když jsme řekli, že je něco a budeme odpovídat, no tak je *soujsno*? To vyplývá teda, že strašně záleží na tom, co si myřlíme pod tím slovem *jest*. Jestli je to *jest* ve smyslu reálném, jestli je to *jest* ve smyslu myřleném, jestli je to jenom *kopula*, pak na tom vůbec nemůžez nic záležet. Jestli to *jest* je aspoň myřlitelné, jestli je to ustanovitelné myřlenkově, koncipovatelné, nebo ne a tak dále. No tak na tomhle na všem záleží.

No a po mém soudu... *jest* – tady je to tak trochu absurdní navázání na *Berkeleyho* nebo na *Barkleyho*, který prohlásil, že *esse est percipi*. Tedy mně se zdá, že o té primordiální události, o té nejjednodušří, byť víc než primordiální události, na kterou nic nenavazuje, to *jest* na nic nereaguje, že tam neexistuje žádný způsob, žádná instance, která by mohla rozhodnout, že to je, nebo není. Že tam mluvit o tom, že *jest*, nebo není, nedává smysl. Že smysl označení něčeho, že *jest*, má teprve, když na to něco reaguje.

Tedy to je taková konvence, já navrhuju tuto konvenci. Mně se zdá, že ten naprosto bezbřehý výklad toho *jest*, že k ničemu, že je filosoficky nepoužitelný, že nás vůbec k ničemu nedovede, že je jenom zdrojem všelijakých omyřlů a svodů. Takže navrhuju tuto změnu. To je jenom definice termínu. Já nevím, proč bych měl používat slovo *soujsno* pro případy, které nejsem schopen vůbec kontrolovat. Nebo pro případy, kde legitimnost toho užití nejsem schopen kontrolovat. Jestliže nějaká událost vznikne, proběhne a skončí a

nic na ni nereaguje, tak já nemám žádnou možnost kontrolovat, jestli byla, nebo nebyla. A tím pádem navrhuju, abychom ji vypustili z oboru *soujsnosti*.

Jiný hlas: A ta kontrolovatelnost se stává zase relativní, když ta událost... Řekněme, kde je ta hranice, kde budeme určovat, že dochází k události, na kterou nic nebo nikdo nereaguje?

Hejdánek: No, to je jaksi... na to je možno odpovědět jedině s jistou mírou opatrného souhlasu s fenomenologií. To *jest*... můžou existovat celé regiony událostí, které na sebe navazovaly, ale které nějak vyprchaly, tak zřídly, že už toho navazování bylo míň a míň a které se naprosto rozložily. Přestaly, celé ty regiony vymizely, poněvadž už na ně nic nereaguje. Jestliže nenajdeme nějakou cestu – nějaký řetěz reakcí, které přece jenom nějak na to navázaly, no tak my vůbec nevíme, jestli ten region existoval. Čili my nemůžeme prohlásit, že ten region je *soujsno* nebo byl *soujsno*.

Jiný hlas: Bylo by zajímavé, tam kde se o něčem vypovídá, tam už se o něčem reaguje, že ta výpověď už je reakcí.

Hejdánek: No jenomže jde o to, že jste řekl, že o čem můžeme vypovídat. Výpověď je nepochybně reakce, ale je otázka, jestli je reakce na to, o čem vypovídáme. Takový *Feuerbach* třeba tvrdí, že když vypovídám o bohu, no tak reaguju na rodového člověka, a ne na boha. Čili ta identita předmětu výpovědi a toho, nač výpověď reaguje, není zaručena. Že to může být nedopatření.

Jiný hlas: To mě napadá ještě reakce, která – vlastně jsem měl na mysli také, jakým způsobem se navrátí ta akce ke mně, ta reakce tedy, z ní akce se stala u mě, u subjektu, jak vypadá reakce na akci.

Hejdánek: S reakcí, která se vrací do subjektu. Nebo to, jak jste o tom mluvil, že člověk vstupuje do akce.

Jiný hlas: Jo, tedy a jakým způsobem se potom vrací zpátky k sobě přes tu akci k tomu subjektu.

Hejdánek: Jestli je to takový vztah jako do dřeva praštit, nebo takovým způsobem se vrací člověk k sobě? Tohle je daleko lepší, jak jste to teď vyslovil. Totiž tam předtím jste to řekl tak, že tam byla spousta nepřesností, a možná, že by nemělo smysl se s nimi zabývat. Tedy: jak se člověk vrací sám k sobě? Sám k sobě se vrací jinak než reakcí samozřejmě. Reaguje na něco jiného, ne na sebe původně. Samozřejmě může reagovat taky na sebe a pak bychom museli říct ovšem, v jakém smyslu. Ten, kdo reaguje, není nikdy zcela identický s tím, na koho reaguje. O tom jsme se zmiňovali, to jste tady nebyl, když jsme mluvili o té *ekstazi*, když jsme si ukazovali, že ten, kdo ze sebe vykročí, není nikdy týmž, kdo se k sobě vrací. Tohle je dost analogické, i když se to týká jenom osvětlení světa kolem a ne nepředmětné skutečnosti.

Jsou tady dvě otázky. Především já jsem se dneska nechtěl zabývat popisem toho, jak se člověk k sobě vrací, nýbrž chtěl jsem co možná nejpřesvědčivěji ukázat, že musíme předpokládat, že je schopen k sobě se vracet. Tedy to byl můj dnešní cíl. Když vy se ptáte na to, jak se k sobě vrací, tak to znamená, že se ptáte na nějakou demonstraci toho vracení. Pak ovšem nejlépe je to neukazovat na nějakém subjektu, kde vlastně to všechno konstruujeme, nýbrž na sobě.

Řekněme... teď se mi zrovna vybavilo, že použiju tohoto příkladu. Ten gauč, na kterém tam sedíte, má takovou jednu technickou nenáležitost, že když se zastrkuje zpátky – on je nejdřív roztažen –, tak při tom zastrčení těch dřev toho rámu, že sice se ty nožičky ohnou, ale ne dost, takže zůstanou trčet v cestě tomu úplnému zasunutí toho rámu. Je potřeba prsty je nadzvednout a pak teprve to zastrčit až do konce.

Jednoho dne před mnoha lety tady přespál Jakub Trojan a měl takový dojem, že když skládal gauč, že mi v tom musí pomoci. A ve chvíli, kdy jsem prsty zastrkával, nadzvedával ty nožičky, tak mi pomohl. Od té doby kdykoliv – už je to léta, nemyslím na to –, ale kdykoliv zastrkuju ty nožičky, tak vždycky s velkou opatrností bedlivě sleduju, jestli není někdo vedle mě, aby mi pomáhal.

Co to znamená? Mě jediný ten případ naučil cosi, co už ty prsty samy umějí. Já jim to nemusím připomínat. Ony už samy jsou opatrné jako ďábel, aby náhodou nezakusily stejnou situaci jako kdysi. Jak to probíhá? To je samozřejmě otázka pro nějaké techniky, to je prostě naučený reflex. Tomu psovi to trvá jenom trochu déle, těmhle prstíčkům stačilo jednou. Žížala, ta by tam do toho osvětleného konce lezla asi teprve po stopadesáté, než by přestala lézt do toho tmavého a tam se nechat dát tu ránu elektrickou – já nevím kolikrát, tak přibližně.

Ale je evidentní, že na základě toho, co se stane, že člověk zapíše něco do své zkušenosti, co tam nemá uloženo jako knihu v knihovně, nýbrž co tam je připraveno jako chrt přivázaný na řetízku k běhu ve chvíli, kdy je puštěn. Já nemusím chodit do knihovny a hledat knížku a najít ji a teď ji vyndat. Mně skutečně stačí jenom povolit ten řemen a chrt vyrazí. To je, myslím, naprosto přesvědčivý doklad toho, že z té akce jsem se vrátil k sobě a něco z té akce, totiž tu zkušenost v těch prstíčkách, jsem si přinesl zpět. A teď to tam je jako velmi důležitá – fakticky je to blbost, fakticky vím, že nikdo tady u mě nestojí, že jsem tady sám a zastrkuju to tam bez jakéhokoli nebezpečí, ale to vím já a nevědí to ty prstíčky. Ty prstíčky jsou opatrné.

Tedy je evidentní, že tady je něco z té akce, co se stalo součástí mě, součástí mé zkušenosti. No a teď tohleto všechno, co tady říkám, je výsledkem toho, že ne jednou, ale vždy znovu si uvědomuju tuhle zajímavou věc, že jednou mi stačilo skřípnout ty prsty a od té doby to ve mně pracuje takhle vždycky. Vždycky jenom v té situaci, jinak nikdy si na to nevzpomenu. V téhle situaci. Akorát teď.

Co to znamená zas? Že já jsem schopen jakousi novou akcí, to jest tím, že si to uvědomuju, že na to myslím, že to nějakým způsobem myšlenkově zpracovávám, uchopím to, interpretuju to sám pro sebe a teď i pro vás, že se vracím ke své akci tehdejší, myšlenkově – jinak než ty prstíčky tam mi to dělají –, myšlenkově to dělám. A že dokonce, protože se mi to stává vždycky, když to dělám, nebo téměř vždycky, když to dělám, že já se vracím i k tomu svému myšlení o tom a že to nějak zpracovávám do nějakých myšlenkových kontextů širších. Je to opět akce, která míří k té zkušenosti dosavadní, ale která se z té zkušenosti, když se jí podaří to uchopit, vrací zase zpátky ke mně, takže já si to osvojuju ne už jenom jako svou zkušenost, ale já si to osvojuju jako svou reflexi své zkušenosti.

Čili opět já se i v tomhle tom zase vracím, na několika rovinách se vracím k sobě. A tím, jak se vracím k sobě, tak se vlastně ustavuju. Já jsem ten, kterež tenkrát se spálil, že jsem tam ty prsty měl, když jsem je tam neměl mít. Já jsem ten, který na to takhle reaguje blbě od té doby, protože není schopen zvládnout tyhle ty reflexy, který se prostě vytvoří nějak samy bez mé vůle. Já už je neodbourám asi; furt si na to budu takhle vzpomínat, furt to budu reflektovat a furt to budu interpretovat tak, abych si z toho takhle udělal srandu a smířil se s tím, že už to jiný nebude. A furt to jsem já, kterež tohle všechno provedl. Čili já to nějak dělám součástí sebe sama, je to součástí mé životní historie.

--- (1981-02-02 Událost, subjekt, akce I (2) [údajně již digitalizováno]_s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Ta, to je ten vnější efekt.

Jiný hlas: Můžu se zeptat? To, co se navrácí k sobě, vlastně naplňuje obsah paměti a to navracení se k sobě je teda v paměti?

Hejdánek: Ne. To navracení k sobě není v paměti. To navracení k sobě je něco speciálního, jedinečného, ale má jakési důsledky, jakési *rezultáty*, který jsou uloženy do paměti. To navracení, člověk se nevrací k sobě skrze paměť, nýbrž je schopen si uložit něco do paměti díky tomu, že je schopen se vrátit k sobě. Kdyby nebyl schopen se vrátit k sobě, tak v té paměti nic nebude.

Jiný hlas: Už dříve jsme říkali, že odstupujeme do prostoru vědomého, nebo tam jsme říkali, že...

Hejdánek: No tak ne. To je zase ještě mnohem komplikovanější. Totiž vědomí v tom technickém smyslu, vědomí, myšlení, to je *akce*, aktivita. To znamená, to je cosi zvnějšněný. Jenomže myšlení jakožto zvnějšňování vnitřního se děje nikoliv navenek do vnějšího světa, nýbrž navenek do jakéhosi vnitřního, takzvaného vnějšího světa, ovšem chápaného zvnějšně. Když myslím, tak je to stejné zvnějšnění vnitřního, jako když házím kámen. I když to myšlení zůstává ve mně, není to niterný. Mohli bychom si to někdy namalovat, při příležitosti namalování. To je totiž strašně zajímavý problém.

Co to je vlastně *reflexe*, k tomu se dostaneme, tak jenom stručně předem. *Reflexe* je možná jenom jako *reflexe* nějaké *akce*. Předpokladem *reflexe* je, že mám jakousi konkrétní zkušenost s nějakou aktivitou, nějaké *aktivity*. K čemu se ta *reflexe* vztahuje? K té *aktivitě*. Ale k té *akci* se vztahuje jako k celku. Ta *akce* jako celek je jednotou vnitřního a vnějšího nebo integritou vnitřního a vnějšího. V *reflexi* se vztahuju k *akci* jako k této integritě vnitřního a vnějšího.

Já se ovšem k té *akci* vztahuju proto, že chci zjistit, co v té *akci* mě může poučit o vnějším a co mě může

poučit o mně. Samozřejmě nejdřív se člověk snaží být poučen možná jenom o tom předmětu *akce*. Na sebe vzpomíná mnohem později. Ale dělí to. *Reflexe* tedy analyzuje, rozděluje, rozlučuje to, co v *akci* je sjednoceno, integrováno, co je srostlé, rozlučuje na dvě. A může to dělat i blbě, že připíše něco, co má vnitřní původ, nějakému vnějšímu předmětu. Třeba ve větru se pohnuvší vrba může být interpretována jako hrozící hastrman třeba. To znamená můj vnitřní strach je připsán vrbě jakožto hrozícímu nebezpečí. Tady mohou nastat tyhle omyly.

Ale nutně tedy ta *reflexe* se obrací k té *akci*. Sama *reflexe* je také *akcí*. Proto vždycky každá, protože vždycky každá *akce* může být předmětem *reflexe*, může také *reflexe* být reflektována. A když reflektuji svou *reflexi*, tak zůstávám v sobě. Nechodím ven ze sebe. Ale přesto se vztahuju k té *reflexi*, kterou reflektuji, která je předmětem mé *reflexe*, se k této *reflexi* vztahuju jako k něčemu vnějšímu. Jak je to možné?

No protože já jsem si vytvořil ve své mysli jistě předmětný svět, kterým se pohybuju stejně dobře a možná lépe než v tom světě skutečných předmětů a tam v jakési *experimentech*, v jakési modelové situaci formuju své *akce* i takový, který v své realizované podobě by mířily ven do toho vnějšího světa. No čili jinými slovy, já jsem si vytvořil vedle toho skutečného vnějšího světa, kterej tady je, ještě nějaký jiný vnější svět, kterej je mou doménou, nikdo do něj nemůže vniknout, leč že bych ho tam já nějak zařadil tím specifickým způsobem, ne fyzickým, nýbrž že bych mu tam dal místo nějaký. Je to prostě svět intencionálních předmětů.

A mezi tím světem intencionálních předmětů a mezi tím světem reálných předmětů není přímého vztahu, není přímého spojení, nýbrž vždycky jenom přes mou aktivitu. A to jest přes mou niternost, poněvadž všechna má aktivita je původně vnitřní a teprv pak navenek. Takže myšlení v takovémto objektivizovaném charakteru, kdy třeba čteme nějakou tu a teď chceme charakteristicky, porozumíme, jak to ten *Husserl* myslel, kde udělal podle nás chybu, na co zapomněl a tak dál, tak to je doména té vnější stránky myšlenkové.

Ta niterná je v tom, že my tomuhle myšlení rozumíme. To jest my si to domýšlíme po svém, my to aktualizujeme, my jsme u toho teď. To je něco jiného, než u čeho jsme, totiž že jsme u těch intencionálních předmětů. A vlastně jsem si jenom pomohl velmi předběžně, vlastně ta *intencionalita* spočívá v čem? Že tyhle takzvané intencionální předměty, proto se jim taky říká intencionální, že jsou takové předměty, který sami o sobě jsou co do svých vlastností nezajímaví a zajímaví jsou ty vlastnosti, ke kterým oni ukazují, intendují. Jestli můj pojem je červenější, zelenější, větší, menší, tlustší, tenčí, těžší, lehčí, to je nezajímavý. Jednak je to vůbec blbost to takhle říkat a jednak to je nezajímavý. Mě nezajímá povaha pojmu trojúhelník, mě zajímá povaha toho trojúhelníku, k němuž ten pojem trojúhelníku míří. Ten pojem trojúhelníku je pro mě důležitější než jako tak, jak argumentuje na začátku *Wesen der Wahrheit* Heidegger. Když začíná tím problémem, co to je pravda, ukazuje na tu starou tradici adekvátního pojetí a teď říká: „No jo, ale vezměme takovou pětikorunu.“ Tam teda nemá pětikorunu, to je česky, kovovou pětikorunu. No tak kde je podobnost? Pětikoruna je kovová, pojem pětikoruny je duchovný. Pětikoruna je kulatá, pojem pětikoruny je kulatější. Za pětikorunu si koupím to a to, co si koupím za pojem pětikoruny? No kluci, kde je ta podoba? Tedy nás vůbec na pojmu pětikoruny nezajímá, jaký má vlastností ten pojem. Tedy jestli ten pojem je kulatý nebo není kulatý a tak dále. Nás zajímá jenom, co znamená. My nechceme popsat pojem, my chceme mu rozumět. Tedy to znamená, že my jsme tady schopni vytvořit jakousi sféru umělé vnějšnosti, která má smysl jenom v tom, že se vztahuje, a to speciálním způsobem se vztahuje k té skutečné vnějšnosti. A to z ní nečiní menší vnějšnost.

To jsou ovšem věci, které silně předbíhají. No, ale podle Parkinsona se takové věci mají dělat. Bude půl desáté, vlastně už je, nastává tedy čas únavy. No tak popříště. Popříště tady máme zase teda Seneku. Seneka *O hněvu* je knížka, celá knížka, kterou napsal *De ira*, a něco z toho si tady uděláme. Jak jsem zjistil, já to nevěděl, už od minulého týdne tady je ten text, jenomže já se to dozvěděl až dneska, a tak jsem požádal Lenku a Tomáše, aby se do toho pustili a pokusili se to přeložit včas. Já to ještě neviděl, takže nevím, co tam je. Je to škoda, protože kdybychom to věděli už týden, tak by to tady už dneska

aspoň mohlo být přeloženo a mohli jsme si to dneska rozdat a všichni se s tím mohli seznámit a byli bychom k tomu připravenější.

Jiný hlas: Náskok, to je náskok.

Hejdánek: Ono stejně jednou budeme muset také podrobit takovému přezkoumání funkčnosti těch přednášek, jak to zatím teď vypadá. Mám jistou obavu, že nám to není... Jednak se to trochu vymklo, protože nám to překáží ve vlastní práci. Jednak se mi zdá, že ta užitečnost by byla mnohem větší, kdybychom se s těmi texty mohli seznámit předem a byli bychom se na to mohli lépe připravit. Ale podmínkou toho je, že by ta témata nějak souvisela s naší prací, aby nám to bylo užitečné. Jinak každá ta věc je jiného typu a vlastně nás odvádí a k ničemu nás nepřivádí. Samotná ta přednáška každá by nás mohla přivést například k Augustinovi, ale to by znamenalo se tím zabývat, teď mít ten text před sebou, zabývat se tím třeba několik večerů, přečíst si k tomu toho Augustina. Takhle se s tím musí pracovat. Tohle se mi zdá tak jako málo funkční. Bude to třeba, prosím vás, přemýšlejte o tom a někdy si o tom pohovoříme. Budu reprodukovat nějaká *desiderata* a *gravamina* bychom tam mohli...

Ještě pro ty z vás, co nechtou, pokud to ještě nevíte, neslyšeli jste to, tak v neděli večer v osm je v ČT 2 o mně také ještě mluvit, takže pokud byste byli v Praze, mohli, tak do toho, ono by to bylo možná užitečné se toho zúčastnit, trochu se připravit aspoň na osobu na pondělí.